

Luku 6

Vapaa kilpailu hyödyttää kuluttajaa

[Kysynnän ja tarjonnan laki](#)

Oppikirjan sivut 45 - 49

Nyt

- **Kappale 7: Vapaa kilpailu hyödyttää kuluttajaa s. 46-52.**
 - **Moniste parin kanssa!**
 - **Tee tehtäviä 1. - 3. oppikirjasta.**
 - **LISÄTEHTÄVÄ 4: Miksi kapitalismi on joidenkin mielestä kriisissä (s. 49)?**

Markkinatalous

- **Ostajat ja myyjät.**
- **Kysyntä ja tarjonta.**
 - Jos hyödykkeestä on kysyntää, lisääntyy sen tarjonta (moniste tehtävät 1, 2 ja 3)
- **Yritykset kilpailevat keskenään.**
- **Konkurssit mahdollisia** (heikot karsiutuu).
- **Elinkeinovapaus.**

Tehtävä 1.: Mitkä ovat markkinatalouden tyypillisiä piirteitä?

1. Vapaat markkinat.

2. Kysynnän ja tarjonta (moniste tehtävät 1, 2 ja 3)

– Jos hyödykkeestä on kysyntää, lisääntyy sen tarjonta.

3. Yritykset kilpailevat keskenään.

4. Konkurssit.

5. Elinkeinovapaus.

Tehtävä 2.: Perustele väite:

Vapaasta kilpailusta on monenlaista hyötyä:

- **Laskee hintoja ehkäisee niiden nousua.**
- **Laatu paranee (tuotekehittely).**
- **Laajempi valikoima.**
- **Parempi palvelu.**
- **Kannattamattomat yritykset karsiutuvat pois.**
- **Vanhanaikaiset yritykset joutuvat uudistumaan.**
- **Ympäristönäkökulmat tai eettiset näkökulmat huomioitava.**

Eri talousjärjestelmät:

- 1. Markkinatalous = vapaa yrittäjäyys ja kilpailu.**
 - **Kapitalismi = pääoma ja tuotanto-välineet yksityisomistuksessa.**
- 2. Suunnitelmatalous = talouden päätösvalta valtiolla, etukäteen asetetut tavoitteet.**
 - **Kommunismi = tuotantovälineet valtion omistuksessa (P-Korea).**
- 3. Sekataloudet = markkinatalous + sosialismi**
 - **Sosialismi = tulonjaon tasaamista (verotus).**

Eri talousjärjestelmät:

Suomi on sekatalous

Kapitalismi:

- Yksityiset kansalaiset ja yritykset omistavat tuotantovälineet.
- Perustuu kilpailuun.
- Kysyntä ja tarjonta määräävät tuotannon määrän ja hinnat.

~~Kommunismi:~~

- ~~Tuotantovälineet omistaa valtio.~~
- ~~Valtio määrää tuotteiden hinnat ja tuotannon laajuuden.~~

Sosialismi (nykyisin) **sallii yksityisomistuksen,** **mutta pyrkii tasaisempaan tulonjakoon** (esim. verotus).

MARKKINAMUODOT (tehtävä 3)

Täydellinen kilpailu

- **markkinat täysin vapaat =**
 - niin paljon myyjiä ja ostajia, ettei yksi voi vaikuttaa hintaan
 - tuote kaikilla samanlainen
 - kaikilla osapuolilla täydellinen tieto markkinoista
- **hyväksyttävä markkinahinta**

MARKKINAMUODOT

a) **Monopoli** (monopolimainen)

- **markkinoilla vain yksi yrittäjä**
- **määrää yksin tuotteensa hinnan**
- **syyt;**
 - laki
 - patentti
 - niukat luonnonvarat
 - tekninen osaaminen
 - tuotettava suuria määriä, jotta olisi kannattavaa
 - tuote ainutlaatuinen
 - Monopolimainen = suuret konsernit, fuusioituminen

**Esim. Alko, VR,
Veikkaus, RAY**

MARKKINAMUODOT

b) Duopoli

- Markkinoilla kaksi yritystä (johtavaa)

Viking Line – Silja Line
(Tallink Silja → Tallink Group)
Kesko – S-ryhmä (Lidl)
Android - iOS
Hesburger – McDonalds?

MARKKINAMUODOT

c) Oligopoli

- **muutama myyjä**
- **tuotteet samanlaisia tai erilaistettuja**
- **yritykset eivät mielellään muuta hintoja**
(kilpailijoiden olisi pakko reagoida)
- **uhkana hintasota** (ratkaisu: **kartellit**, mutta ovat kiellettyjä)
- **Hintojen jäykkyys, hintajohtajuus**

**Esim. bensiiniasemat,
meijerit, kahvinpaahtimot,
pankit, linja-autofirmat...**

MARKKINAMUODOT

d) Monopolistinen kilpailu

- useita myyjiä
- tuotteet erilaistettuja
- tuotteiden erilaisuus antaa vapautta **hinnan määrittelyyn** (esimerkiksi kuluttaja on valmis maksamaan tietynmerkkisestä tuotteesta hieman enemmän)

Esim. kännykät, autokaupat, vaateyritykset, pikaruoka

Tehtävä 4.: Miksi kapitalismi on joidenkin mielestä kriisissä?

- Kapitalismi ei enää kykene parantamaan keskiluokan elintaso.
- Tuottavuuden kasvu on heikentynyt – palkat eivät nouse.
- Finanssikriisin ja eurokriisin myötä eriarvoisuus on kasvanut.
- Maailman varallisuus on jakautumassa uudelleen.
 - Työllä ei enää rikastu ja osa ihmisistä ei tule edes toimeen. Osa vaurastuu sijoittamisella ja koroilla.
- Suuryritysten asema on vahvistunut ja niiden valta on kasvanut, mikä on vähentänyt talouskehitykselle tärkeää kilpailua.
- Suuryritykset pystyvät hankkimaan kilpailuetua vaatimalla esim. alhaista verokohtelua ja suotuisaa lainsäädäntöä, mikä vääristää kilpailua markkinoilla.
- Nykyään innovaatioihin tarvitaan hyvin kalliita investointeja, mikä onnistuu vain suuryrityksiltä.

Kansankapitalismi: laaja kansanosa omistaa pörssiyritysten osakkeita.